

2. Василюк І. М. Право засуджених до позбавлення волі на гуманне ставлення та повагу їх людської гідності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2017. 20 с.

3. Краснокутський О. В. Міжнародно-правові механізми забезпечення прав засуджених до позбавлення волі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків : Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса. 2019. 20 с.

4. Новосад Ю. О. Прокуратура України як учасник кримінально-виконавчої діяльності : монографія. Луцьк : ПрАТ «Волинська обласна друкарня», 2019. 462 с.

5. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 05.05.2019).

6. Пузирьов М. С. Порівняльний аналіз виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк в Україні та зарубіжних країнах : монографія. Київ : ВД «Дакор». 2018. 514 с.

ДО СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «НЕБЕЗПЕКА» Й «БЕЗПЕКА» В МІСЦЯХ НЕСВОБОДИ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

Пузирьов М. С.

*доктор юридичних наук, старший дослідник,
начальник відділу наукової діяльності
та міжнародного співробітництва
Академії Державної пенітенціарної служби
м. Чернігів, Україна*

У межах розроблення кримінально-виконавчих і кримінологічних засад безпекоорієнтованого функціонування місць несвободи Міністерства юстиції України важливим є розуміння відповідного понятійного апарату. Окремі з понять уже достатньою мірою розроблені сучасною галузевою наукою, а деякі потребують нових підходів до їх розуміння, осучаснення або первинного наукового обґрунтування.

Зважаючи на обсяг публікації, хочеться тезисно зупинитися на окремих із них, мотивувавши наукову спільноту і практичних працівників кримінально-виконавчої системи до теоретико-прикладної дискусії, покликаній закласти фундамент для безпекоорієнтованого виміру функціонування місць несвободи Міністерства юстиції України.

Необхідність розроблення відповідних засад зумовлена діалектичним взаємозв'язком «небезпека – безпека».

Так, спираючись на результати вивчення тлумачних та спеціальних юридичних словників, варто констатувати, що під «**безпекою**» в **пенітенціарній системі** варто розуміти стан захищеності засуджених, персоналу, інших осіб від небезпек та загроз під час виконання та відбування покарань в місцях несвободи Міністерства юстиції України, що в підсумку сприяє досягненню мети захисту інтересів особи, суспільства і держави. Окрім забезпечення безпеки у процесі виконання/відбування покарань, досягненню означеної мети, відповідно до ч. 1 ст. 1 КВК України (тобто засобами її досягнення) сприяє створення умов для виправлення і ресоціалізації засуджених, запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так і іншими особами, а також запобігання тортурам та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню із засудженими.

Тому незрозуміло, чому стан захищеності засуджених і персоналу не знайшов свого закріплення в означеному переліку. Відтак, хоча й на доктринальному рівні, пропонуємо це питання врегулювати, виклавши ч. 1 ст. 1 КВК України в такій редакції:

*«1. Кримінально-виконавче законодавство України регламентує порядок і умови виконання та відбування кримінальних покарань з метою захисту інтересів особи, суспільства і держави шляхом створення умов для **безпеки засуджених, персоналу органів і установ виконання покарань та інших осіб**, виправлення і ресоціалізації засуджених, запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так і іншими особами, а також запобігання тортурам та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню із засудженими».*

У свою чергу, «небезпека» у **процесі виконання/відбування покарань в місцях несвободи Міністерства юстиції України** представлена низкою факторів, усунення (шляхом антикриміногенного впливу) яких в ідеалі має свій результат – стан пенітенціарної убезпеченості (забезпечення безпеки). До факторів пенітенціарної небезпеки, спираючись на результати наукових та емпіричних (у тому числі авторських) досліджень, ми відносимо такі, як:

– насильство серед засуджених, персоналу та в різних варіаціях взаємодія таких категорій;

– стратифікацію засуджених у межах негласних норм кримінальної (тюремної) субкультури, що здатна зумовлювати такі латентні форми насильства, як психологічне, економічне, сексуальне;

– пенітенціарна злочинність, «вінець» якої у контексті пенітенціарної небезпеки становить насильницька злочинність у місцях несвободи;

– різні форми зловживань персоналу установ виконання покарань по відношенню до засуджених, що виявляється в усіх чотирьох формах пенітенціарного насильства – фізичного, психологічного, економічного, сексуального;

– ненасильницькі протиправні дії пенітенціарного персоналу, часто пов'язані з корупцією, результатом чого є різні види латентних як пенітенціарних, так і постпенітенціарних загроз для кримінально-виконавчої системи й суспільства і держави загалом. У такому разі локальна небезпека (рівень установ виконання покарань) переростає в галузеву (рівень пенітенціарної системи), а далі – в національну (загальнодержавний рівень) в результаті впливу на стан, динаміку, тенденції та структуру рецидивної (постпенітенціарної) злочинності.

Варто зазначити, що тісний зв'язок пенітенціарної безпеки із суспільною безпекою (тобто зв'язок галузевого та загальнодержавного рівнів) відмічається як українськими [1], так і зарубіжними [2, с. 5; 3, с. 4–10] вченими.

Таким чином, «небезпека» виступає головною системоутворюючою властивістю «безпеки». Тому в широкому розумінні «безпека» розглядається як стан, при якому: а) відсутня небезпека; б) не загрожує небезпека, тому що від неї є захист. У такому разі прийнято говорити про засоби й заходи забезпечення безпеки особи, суспільства і держави.

Література:

1. Колб І. О. Забезпечення особистої безпеки засуджених у виправних колоніях України: монографія. Київ: НАВС, 2014. 292 с.
2. Громов М. А. Обеспечение безопасности работников исправительно-трудовых учреждений при исполнении наказания в виде лишения свободы (правовые и организационные вопросы): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Москва, 1990. 21 с.
3. Казак Б. Б. Уголовно-исполнительная система в механизме обеспечения внутренней безопасности общества (теоретические и организационно-правовые аспекты): дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.13. Москва, 2001. 728 с.